

נדה הדיבר

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עט"ר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל זלב"ע ה"י בטבת תשע"ב

זמני כניסת ויציאת השבת			
הדה"נ מוצ"ש ר"ת			
8:54	8:24	7:19	ב"ב
8:56	8:21	7:04	ירושלים

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נזה אחיעזר
 בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר
 רח" נחשוני 3 (מאחורי ביתנים 7-9), נזה אחיעזר בני ברק
עש"ק פרשת במדבר כ"ו באייר תשע"ט, גליון מס' 479

חידה לפרשת השבוע

שאלה: מי אומר למי?
 אחי חצי ממני
 וחצי אבי חצי אביכם.
 תשובה:
 זה שאומר לשאול
 חצי אבי חצי אביך.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א
 גאב"ד נזה אחיעזר – בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

הכנת רשימת אנשים לצורך ניהול מוסדות או מגבית מצ"נג

שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחתם לבית אבתם במספר שמות כל זכר לגלגלתם. [במדבר א, ב]

שאלה: האם מותר להכין רשימות של אנשים למטרה מסוימת, כגון רשימת לומדי כולל, או רשימת מקושרים למוסד, כדי שיוודע מספרם ופרטיהם לצורך גיוס תרומות, ובפרט למגביות המצייג שנופצו לאחרונה כפטירות אחרי הגשם.

האיסור בפסוק 'לא יספר מרוב'

אולם רש"י בפירוש שמואל (שם): וישמע שאול וגו' ויפקדם בטלאים, 'אמר לכל אחד ואחד שיקח טלה מצאנו של מלך, ואח"כ מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר (בראשית לב, יב) בם לא יספר מרוב'. והעיר השרידי אש, ששמע שרש"י לא פירש כמהרש"א שהוא ברכה. ותמה מדוע לא הביא רש"י את הפסוקים שהביאה הגמרא, והביא פסוק אחר. ובמהרש"א כתב שהגמ' לא הביאה הפסוק מבראשית, משום שאין בו רמז לאיסור. ורש"י הביא דוקא פסוק זה מבראשית וזה פלא.

לימוד איסור מנייה מפסוק בתורה

הבאר שבע (תמיד כח, א) הקשה על דברי רבי יצחק ביומא (כב, ב) הנ"ל, שלמד איסור מניית ישראל מויפקדם בטלאים, שהוא פסוק בנביאים, מדוע לא למד מהתורה עצמה, דכתיב כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כופר

איסור מניית ישראל

ברש"י ריש פרשת כי תשא (שמות ל, יב), כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם, אל תמנע לגלגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם. ולא יהיה בהם נגף, שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד. וכן בגמ' יומא (כב, ב) אמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה וכו', מהכא וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים (שמואל א טו, ד). אמר רבי אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו, שנאמר (הושע ב, א) והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד. רב נחמן בר יצחק אמר עובר בשני לאוין, שנאמר לא ימד ולא יספר. - ולא הובא איסור זה בטור ובשו"ע, וברמב"ם (תמידין ומוספין ד, ד) הובא רק כבדרך אגב, וזה לשונו: ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות שהוציאו, ולא היה מונה על האנשים עצמן, לפי שאסור למנות ישראל אלא על ידי דבר אחר, שנאמר ויפקדם בטלאים. המגן אברהם (קנו, ב) הביאו בליקוט הדינים שאסף: אסור למנות ישראל, אפילו אינו מכוון למנות אלא להטיל גורל, אפי' לדבר מצוה, אלא מוציאין אצבעותיהם ומונין אצבעותיהם. ובפרי חדש (או"ח נה, א): יש ליהדר מלמנות את ישראל לגולגולתם לראות אם יש מנין או לא, דאמרינן ביומא אסור למנות את ישראל וכו'. - והאריכו האחרונים בענייני איסור זה, וטעם השמטת הפוסקים אותו.

איסור לאו או סכנה וברכה

ובשו"ת שרידי אש (ח"מ, קמ) העיר שלא נאמר בפסוק שאסור למנות, אלא בא להזהיר על הנגף, ומזה אנו למדים שאסור למנות, כדי למנוע מן הנגף. כמו כן הלאוין שהביא רב נחמן בר יצחק לא ימד ולא יספר, נדחו שם על ידי ר' שמואל בר נחמני, שאמר שם, ר' יונתן רמי, כתיב והי' מספר בני ישראל, וכתיב אשר לא ימד ולא יספר. לא קשיא, כאן בזמן שישאל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין עושין רצונו של מקום. ורבי אמר: כאן בידי אדם, כאן בידי שמים. והיינו שר"ש בר נחמני ור' יונתן ורבי מפרשים את הפסוק כפשוטו, שאין הכתוב בא לאסור את המנין, אלא בא לומר שעם ישראל ירבה במספר רב אשר לא יוכלו לספור אותם, וכן פירש המהרש"א שם.

נפשו לה' בפקד אותם וגו', שפירש רש"י הנ"ל, אל תמנע לגלגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה השקלים, ותדע מנינם. ובשרידי אש (הנ"ל) תמה עליו, הרי הדבר פשוט, שמהכתוב

ביהמ"ד הגדול "היכל אברהם צבי" - נזה אחיעזר
 ע"ש מרן הגה"ק רבי אברהם צבי ווייס זצוק"ל גאב"ד נזה אחיעזר
 בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נזה אחיעזר
 רח" נחשוני 3 (מאחורי ביתנים 7-9) נזה אחיעזר - בני ברק

עולו והתכנסו להילולא דרדיקא
 במלאות ארבעים שנה לעלותו לשמי רום של
 מורינו ורבינו עט"ר הגה"ק עמוד התורה והיראה

אברהם צבי ווייס
 כקש"ת רבינו מו"ח
גאב"ד נזה אחיעזר מו"ח **ברכת אברהם**
 הננו בואת להזמין את ציבור אנשי ונתפלאי ביהמ"ד

לסעודת הילולא
 אשר תתקיים ביום רביעי אור ל' בסיון תשע"ט בשעה 9:00 בערב
 בהיכל בית מדרשנו, רח' נחשוני 3 נזה אחיעזר בני ברק
 ישא דברים: נכדו מומשיך דרכו

יצחק ישעי' ווייס
 הגאון רבי גאב"ד נזה אחיעזר
 ציבור המתפללים, ומוקירי זכור הטהור מוזמנים
 זכרתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן
 מיד לאחר הסעודה תאז תחבורה לציונו הק'
 בספור לציון דר' זאמני יוסף מסייעא ז"ע בבית"ח סגולה מ"ח

שבתורה אין ללמוד שאסור אפילו לדבר מצוה, ולהכי יליף משאול, שאף שהי' לדבר מצוה מ"מ מנאם בטלאים. וממילא מתורצת הקושיא, למה לא רצה יואב לשמוע למצות דוד והרי היה יכול למנות בדבר אחר. שהרי הגמ' אומרת ששאול מנאם ע"י דבר אחר אעפ"י שהמינוי ה' לצורך מצוה, וא"כ יוצא דשלא לשם מצוה אסור למנות אפילו ע"י דבר אחר. ולפיכך לא רצה יואב למנות, מפני שהי' שלא לצורך.

מניית האיסור למנות בין תרי"ג המצוות

עוד תמה הבאר שבע, למה לא נמנה איסור זה בכלל מנין הלאוין בספרי מוני המצוות. והרי היא מצוה לדורות, כמו שכתבו המפרשים ז"ל שדוד טעה וחשב שלא היתה הגזרה הזאת אלא לפי שעה בעבור האדנים, ולא שהכתוב מקפיד על מנין הגולגלת, מפני שראה שכתוב (שמות ל, טו) ולקחת את כסף הכפורים וגו' ונתת אותו על עבודת אהל מועד שהם האדנים. ולא ידע שזאת הגזרה היא אף לדורות. והשרידי אש (הנ"ל) תירץ שבימא הובאו שתי מימרות, אחת של ר' יצחק, שאסור למנות אפילו לדבר מצוה, מקרא ד'ויפקדם בטלאים', והשניה של רב נחמן בר יצחק שעובר בשני לאוין, לא ימד ולא יספר'. ובמימרא של ר' יצחק לא נאמר שיש איסור לאו. ולכן לא נמנה בין הלאוין. וציין למה שכתב הרמב"ם (עשין, קטט): 'וזה הלאו שלילת החיוב וכו', וזה ענינו בענין לאו הבא מכלל עשה, שאינו נמנה עם הלאוין. ועכ"פ לא נאמר בפסוק שאסור למנות, ורק בא להזהיר על הנגף. ומזה אנו למדים שאסור, כדי למנוע הנגף. ולכן לא שייך למנותה במנין הלאוין. וציין לתוס' שבת (נו, א) ד"ה רק, שכתבו על מניין דוד 'דלא הוי כ"כ עון גדול, וגם שגג'. מוכח, שסוברים שעפ"י מסקנת רב נחמן בר יצחק אין כאן לאו, אלא אזהרה שלא למנות, כדי שלא יבוא הנגף.

לשיטת רס"ג אין כלל איסור למנות את ישראל

בפרשת תשא (נוה ה'הכיל 232). ונדפס בס"ד בברכת אלישע ג) בירתי בס"ד שלשיטת רבינו סעדיה גאון [המבוארת בפירוש התורה שלו שנדפס רק לאחרונה], אין כלל איסור למנות את כל ישראל, והבאתי שמבאר את דברי הגמרא (סו, ב) בטעות דוד, באופן שונה לגמרי מהפירושים הידועים. וביארתי שם שנראה שלרס"ג אף רבי יצחק לא אסר אלא למנות כעין המניין לגורל שבמקדש, כלומר שנאסר למנות קיבוץ מסויים מישראל לבדם לגלגלותם, אף לתועלת, כעין מה שאמרו בתענית (ה, ב) שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין. לאור דבריו שאין כלל איסור מנייה, מובן מדוע הפוסקים השמיטו איסור זה ולא מנו כלל לאו זה. - דברינו כאן הם לפי הפירוש המקובל ע"פ רש"י ריש פרשת תשא הנ"ל, שיש כן איסור במניית ישראל.

הכנת רשימת נצרכים לצורך התורמים

הגאון רבי ישראל משקלוב זצ"ל, בעל 'פאת השלחן', ראש עדת העולים האשכנזיים בצפת, הנהיג להעתיק לרשימה אחת את שמות כל מקבלי התמיכות, על פי פנקס חלוקת הכספים לנצרכים. וכך היתה בידו רשימת מספר נפשות האשכנזים היושבים בצפת, ושלחום לגבאי ארץ הקודש בוילנא, למען ידעו התורמים את מספרם, ויתנו תרומתם לפי מכסת נפשיותם. וכותבים המתנדבים בצד כל שם, לפלוני אני נותן כך וכך ולפלוני כך וכך הם ונשיהם ובניהם. כמו כן מוסיפים ומודיעים ברשימה את הנוספים והנגרעים משנה שעברה. והתעוררה שאלה האם יש בהכנת רשימה כזו משום האיסור למנות את ישראל. ושלח שאלתו זו לגדולי דורו ובראשם למרן החת"ס שהשיב לו (ספר היובל לרב"מ לוי עמ' שכא. וממנו בחת"ס קובץ תשובות א"ח, ח). והגר"י משקאלוב חזר ודן בדבריו (ספר היובל שם עמ' שכה). ונדון מעט בעז"ה בדבריהם והמסתעף. - שאלה זו נוגעת למעשה גם כיום, אם מותר להכין רשימות תלמידים או מתפללים וכדומה, וכתוצאה מהרשימות נודע מספרם ופרטיהם לצורך גיוס תרומות, ובפרט למגביות המצ"ג שנפוצו לאחרונה כפטריות אחרי הגשם.

מניית גולגלות נאסרה ולא מניית רשימה

הגאון בעל פאת השלחן שלח את חילופי השו"ת הנ"ל אל הגאון רבי שמואל בערינשטיין זצ"ל אב"ד אמשטרדם, ובמכתב קצר (שם, א) מודיעו שהורה כפי דעתו שאין בהכנת רשימת אנשים איסור של מניית ישראל, כמו שנראה ממנתיתן בשבת (קמח, ב) מונה אדם את אורחיו מפיו אבל לא מן הכתב, לרב

ביבי שמא ימחוק ולאביי שמא יקרא בשטרי הדיטות. הא בלאו הכי שרי. וכן מפיו שלא בפניו שרי. ועוד מסוג' דיומא (כב, ב) על המשנה בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח, תורם וכו', התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפייס. תנא, הוציאו אצבעותיכם למנין. ונימניהו לדידהו, מסייע ליה לרבי יצחק, דאמר רבי יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה וכו', מהכא וישמע שאלו את העם ויפקדם בטלאים (שמואל א טו, ד). משמע דעיקר האיסור לגולגלותם, וכדפירש רש"י שם ובתורה ריש פרשת כי תשא.

אין מניין אנשים באורחים אלא פרפראות

אולם הגאון החתם סופר בתשובתו (הנ"ל) אף שהסכים עמו, שהמונה את אורחיו אין בו איסור מנין. נתן בו טעם אחר שהכוונה שאינו מונה האורחים כלל, רק אומר פרפרת זו לפלוני וזו לפלוני, והוא עדיף מלמנות חצי שקלים לידע מספר הנותנים. - הפאת השלחן השיבו, דלדבריו אף שלגזברין בחוץ לארץ שרק רושמים התרומות מותר, אבל לגבאים בארץ ישראל שמעדכנים הרשימות בכל שנה, כמה נוספו בעלייתן, כמה נולדו, וכמה נפטרו, וכל אלו נמנים בלא פרפראות, וא"כ יאסר הדבר.

באורחים מותר כי אינו מונה האנשים בגופם

וכתב הפאת השלחן להוכיח כדבריו, שמשלשון המשנה 'מונה את אורחיו ואת פרפראותיו', ולא 'עם פרפראותיו', וכן ברש"י 'כך וכך אורחים זימנתי', הרי שמנאם על ידי כתב בערב שבת האורחים בפני עצמם, ולא הזכיר הפרפראות. וברירא מילתא דכל שאינו מונה האנשים בגופם בעצמם בשמותם בפניהם, אין האיסור דמינוי ישראל, דעיקר איסורא דלמנות ישראל הוא משום עינא בישא וסילוק ברכתא, כדבר המנוי ושלטא סיטרא אחרא, כמ"ש בזוהר פרשת תשא (קפז, ב) ופרשת במדבר (קיו, ב) לית ברכתא דלעילא שרייא על מלה דאתמני. ואי תימא ישראל איך איתמנין, אלא כופרא נטיל מינייהו וכו'. והיינו כשמונין האנשים אבל לא כשמונין הכופר או הטלאים או אפילו האצבעות שאינם גופי האנשים. ולכך פריך ביומא ונימניהו לדידהו, דקדק רש"י ז"ל לגולגלותם והיינו גופם. וע"ז מסייע לרבי יצחק דאמר אסור למנות ישראל אפי' לדבר מצוה. ועיקר מינוי האנשים לגלגלותם, משום שהראש הוא אבר יחידי באברים הנגלים שימנם אחד לאחד.

הבדל בין מונה אצבעות למונה ראשים

ועל מה שחילק הפאת השלחן בין מונה הראשים והגולגלות ובין מונה האצבעות שאינם גופי האנשים, כנגמ' יומא הנ"ל. כותב החתם סופר שחילוק הזה אין לו שחר, ופשוט כי לחשיבות ישראל אומר לגולגלות, וכשהי' בשעת כעסו אמר שש מאות אלף רגלי אשר אנכי בקרבו (במדבר יא, כא), ולא הזכיר גלגלות כי אם בלשון חשיבות, אבל הכוונה על הגוף כולו. - והפאת השלחן השיבו, שבוודאי מניית הגופים אסורה, אלא שהאצבעות הם כטלאים, שאינו כסופר הגוף. וכן הוא בערוך (ערך אצבע), דאסור למנות האנשים כי אם האצבעות. וכן הוא לשון הרמב"ם (תמדין הנ"ל) 'ולמה מונה האצבעות ולא האנשים', ופשוט הוא. ומה שכתב החת"ס לחלק שגלגלות היא לשון חשיבות ורגלי הוא פחיתות בזמן כעס. תמה עליו, דהא בעת יציאת מצרים היו בתכלית החביבות, כמ"ש (ירמיה ב, ג) זכרתי לך חסד נעורייך כו' לכתך אחרי במדבר, וכן בפ' בא (שמות יב, לו) ויסעו בני"י מרעמסס סתה כשש מאות אלף רגלי הגברים, וגם בשמואל א' (טו, ד) מאתים אלף רגלי, ובעוד מקומות, ושם לא היה בעידן ריתחא.

מניית ע"י שקלים וטלאים אינה אלא מכח חזקה

וכתב החת"ס לבאר את ההבדל באם מונה הגופים או השקלים והטלאים ומכל שכן האצבעות, הלא הכל חד, שיודע מנינם, וקרא (הושע ב, א) קאמר לא יספר. שכיון דאם ירבה או ימעט שקל או טלה ממספר האנשים, או אם לא יוציא אצבע, או יוציא שנים, ולא ירגיש הממונה, הרי נתבלבל המנין ולא נודע מספרם, אלא אנו מחזיקים ומאמינים כי העשיר לא הרבה והדל לא המעיט, ומחזקה זו אנו יודעים מספר העם על ידי השקלים או כיצא בזה, מכל מקום איננו בודאי ממש, והרי לא מנה ולא ספר ישראל. - אולם הפאת השלחן השיבו שבחצאי שקלים וטלאים ודאי דקדקו היטב המלך והממונים בחשבון יפה בדיוק, ועל ידי מינוי הכופר ידעו החשבון כמ"ש בזוהר (הנ"ל) שם. ומנו היטב בדרך המלכים, וכמ"ש בתורה החשבון של האדנים, כמ"ש רש"י בחומש.

מנין הוא שלא לצורך ומפקד הוא לצורך

והביא החת"ס שלדברי הרמב"ן (במדבר א, ג) כל זמן שנמנו לצורך לא חסרו, ובנמנו שלא לצורך חסרו, אפילו נמנו על ידי חצאי שקלים. ולכן בפרשת כי תשא כתיב לפקודיהם, לא מנין או מספר אלא לשון מפקד, רוצה לומר לצורך השגת דבר. אם כן נצטווה שלא ימנה שלא לצורך אלא יפקוד, פירוש לצורך מה. וגם אז יתנו מחצית השקל לכפר על נפשותם, כדי שימנו השקלים ולא ישראל. ולפי זה מבאר החת"ס סופר מה היתה טעותו של דוד בדבר שתינוקות של בית רבן יודעים מסברה, כבברכות (סב, ב), שסבר שהמנין לצורך צריך להיות בשקלים, ושלא לצורך מותר אף במונה בלי שקלים. - והפאת השלחן האריך בעניין טעותו של דוד, ולדעתו היתה טעותו היתה בעניין נשיאת הארון, ובעניין המנין לא טעה כלל. (ואכמ"ל בדבריו הנפלאים). וחטא דוד היה שמנאן שלא לצורך אלא לשמח לב המלך. ואז אף דבודאי ציוה ליואב שיעשה כציווי התורה בפרשת תשא, שימנו כדת ע"י דבר אחר, או ע"י כתב שלא בפניהם, כדחזין במניין דפרשת במדבר ופינחס, שלא הוזכר שקלים כלל, רק התורה סמכה על אזהרה הידועה בתשא, ומנו ע"י דבר אחר. ולולי דמסתפינא הוי אמינא דרבינו הגדול [הגר"א] ז"ל כיון בעומק, שכתב [באדרת אליהו] בפ' במדבר, שכל אחד כתב את שמו לפניו, ולא שם אביו. וזה שאמר לגלגלתם, שהשם עיקרו בגולגלת והבן. ואמר זה הכתוב, שלא שלחו שמותם לפני משה רבינו ע"ה, רק באו עצמן לפניו, וכתב כל גולגלת בשמו, ע"ש. וסבר דוד שהזהרה של כי תשא היא גם כשמונה שלא לצורך, ועל ידי דבר אחר מותר. והאמת במינוי שלא לצורך גם על ידי דבר אחר או כתב וגם בדילוג, אסור ונענשים. וזה שאמרו בגמרא אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה כו', ר"ל דלצורך ג"כ אסור למנות האנשים בעצמם אלא ע"י דבר אחר כמו בטלאים, וכשלא לצורך לא שרי כלל, אפילו בטלאים.

גורל האצבעות אינו מניית מספר הכהנים

ומוסיף החת"ס סופר, שמה שמנו את הכהנים באצבעותיהן בגורל, צודקת יותר גירסת הרמב"ם (תמידין ד, ג) בש"ס (יומא כג, א), דיכול כל כהן להוציא כמה אצבעות שירצה ב' או ג', ומונים אותם כמה שהם ב' או ג', שהממונה או אחר אומר ע"ד גורל מספר ידוע, מאה או אלף, כמו שעולה על דעתו, ולא יוכל שום כהן לשער במי שכלה המספר, ולכן יכול להוציא כל אצבעותיו כמו שירצה, וכל מי שכלה המספר בו, הוא המוקדם. ולכן אגודל מפני שיכול לפושטו ולכופו מהר, וכשיראה בסוף סמוך לכלות המספר ימהר לפשוט או לכוף כרצונו כדי שיכלה המספר בו [אסור להוציא]. זה דעת הרמב"ם, ואם כן בגורל זה אין האנשים נימנים כלל, רק האצבעות המוצאות, שאין מספרן שווה למספר האנשים. - והפאת השלחן השיבו באריכות, שגם להרמב"ם מנו ע"י האצבעות כל כהן וכהן, ואף המוציא שלוש אין דעתי דומה לעומק הזה, דאי אפשר שהרמב"ם ז"ל ישמט ממנו סוגי' דירושלמי (יומא ב, ב) דאמר שם מהו הצביעו, הוציאו אצבע, הוציא אחת מונין לו, ב' מונים לו, ג' אין מונין לו. וקאמר מהו אין מונין לו כל עיקר. רצה לומר דקנסוהו דליבטל הפייס, כמו בהוציא אגודל. וקאמר שם אין מונין היתירה. (וכן היא בתוספתא (יומא א, ט)) ארבע, הממונה מכה אותו בפקיע ובטל הפייס. ואין יסתיר סוגיין וגם סוגית הבבלי, דמסיק שם אין מונין לו אלא אחת גם בהוציא ב'. והלחם משנה נדחק למה השמיט מה שחילקה הגמ' בין בריא לחולה, וגם מ"ש הוציא שלש מונה שלש, ונראה שהאמת בזה שהרמב"ם שיכל ידיו עפ"י שני התלמודים, והשמיט החילוק בחולה ובריא אף שנזכר בבבלי, והזכירו בפ"י המשניות, רק להיפך מפרש"י. ודרכו של הרמב"ם במקומות רבים לסמוך על ירושלמי נגד הבבלי במקום שהסוגיה יותר פשוטה, וכמ"ש אדמו"ר הגאון החסיד נ"ע בביאורו לאו"ח (תקמו, ז) בשם הה"מ והרשב"א והראב"ד.

מניין לגורל צריך ג"כ להיות ע"י דבר אחר

ולפי דבריו הנ"ל, מבאר החת"ס סופר את המגן אברהם (הנ"ל בתחילת דבריו) שכתב, אסור למנות ישראל, אפילו אינו מכוון למנות אלא להטיל גורל, אפי' לדבר מצוה, אלא מוציאין אצבעותיהם ומונין אצבעותיהם. ולכאורה למה אסור, הרי בין כך לא נודע מספר הנמנים, שעולה בגורל מי שכלה בו מנין שאמר האומר. ויש שה' צריך לסבב ב' פעמים או כמה פעמים או רק חצי

ההיקף. ובמה יודע אפוא מספר הכהנים שעמדו בהיקף. אך לפי הנ"ל דאפילו מנין לצורך צריך כפרה בחצאי שקלים, לכפר על נפשותינו לפני ד', ובכהנים, וכן בבזק וטלאים, נהי דלא נמנו בגופים, מכל מקום איזה כפרה הביאו. אלא משום דאין זה בגדר מנין ממש. ומשום הכי לא מייתי ש"ס דיומא (הנ"ל) מקרא דתורה בכי תשא אלא משמואל, והיא מצוה מחודשת מדברי קבלה, למנות ע"י דבר אחר אף כשאנו מניין ממש. ויתכן שבשאל נמי מנה בגורל אנשי המלחמה מי מהם ישב על הכלים ומי מהם יתקן דרכיו ומי יצא למלחמה. ומכל מקום מנאם בבזק וטלאים, ולכן לא היו צריכים כפרה. - אולם הפאת השלחן שכאמור דעתו שאף בגורל האצבעות נמנה מספר הכהנים, אם כן גם שאל מנה האנשים בטלאים, ואין צריך לומר שזו מצוה מחודשת מדברי קבלה שאף כשאנו מניין ממש צריך למנות ע"י דבר אחר. ומ"ש החת"ס שיתכן שאף שאל ה' ע"י שום גורל, לא נראה כן מהכתובים דשמואל, אלא שרצה לידע מניינם שילכו למלחמה על יבש גלעד, וכמ"ש ויהי ממחרת וישב שאל את העם ג' ראשים ויבאו בתוך המחנה כו', וכן בשאר המניינים של שאל.

לשיטת הגר"א במניית אנשים צריך כופר נפש

ומביא הפאת השלחן את דברי רבו הגר"א בביאורו אדרת אליהו (תשא) שכתב: כי תשא היא מצוה לדורות, בכל עת שימנה אותם, וכמ"ש בשאל. וכ"כ הרמב"ן. אבל עכשיו לא נצטווה למנות כלל עד חומש הפקודים. ואין המצוה לדורות שיתנו מחצית השקל במניינם, שהרי שאל פקד בבזק ובטלאים. וגם לא שיתנו על האדנים שהרי כבר נבנה המשכן. וגם שאמר זה יתנו, לא נצטווה למנות, אבל הצייו לדורות נסתיים בפסוק ראשון, וזה יתנו הוא ציווי עכשיו על עבודת המשכן בלא מנין, וע"ז בא הצייו לא ירבה ולא ימעיט. וזה שלא מנו אותם בתרי"ג מצוות. וע"ז אמר תרומת ד', ונתת על עבודת כו' (וכפרש"י שהוא על האדנים), והשקלים לקרבנות לא נכתבו בתורה והוא הלכה למשה מסיני. עכ"ל הטהור. ולפ"ז נראה מאד דגמרא לא הביא קרא בתורה, כיון דאינו מפורש בתורה למנות בחצאי שקלים דוקא, רק בשאל דחזין שפקדם בבזק ובטלאים, [למדנו שצריך למנותם ע"י כופר]. ולכן מביא פסוקי שמואל, ללמדנו שאין צריכים ליתן מחצית השקל [דוקא] במנין לכפר לפני ד', רק כופרא למנות במתן, זה וכדומה, יתן (כצ"ל, ובספר היובל משובשת השורה האחרונה). רק בכי תשא נתנית החצאי שקלים היה בלא מניין, והוא לכפרה על העגל. - לפאת השלחן, שיטת הגר"א שמניית אנשים צריכה מתן כופר כל שהוא, ולא דווקא מחצית השקל.

החת"ס והפאת השלחן נחלקו אם מניין בכתב נאסר

להאמור, נחלקו החת"ס סופר והפאת השלחן, במניין לצורך מצוה שלא על דרך גורל, שהחת"ס סופר מצריך שיתנו חצאי שקלים לכפר על הנפשות, ואין אפשרות לעשות רשימות אנשים ממוספרות אף לצורך, בלי כופר, ואפילו שלא בפניהם, דאף בכתב נאסר המנין. אבל הפאת השלחן דעתו שלמנות גופים בפניהם אסור משום עין הרע, אך מתיר ע"י דבר אחר או בפיו שלא בפניהם או בכתב, [והביא שכנראה זו דעת הגר"א]. וחכמי דורינו האריכו בזה. ובשו"ת ציץ אליעזר (ז, ג ענף ח) ביאר שיטת החת"ס סופר על פי מה שהעתיק בשו"ת כתב סופר (י"ד קו) בשמו מכת"ק בגלין שו"ת רבי עקיבא איגר (קמא, ל) וזה לשונו: לפי עניות דעתי מדאמרין ביומא (כג, ב) המונה ישראל עובר בלא תעשה דלא ימד ולא יספר (הושע ב, א), שמע מינה אפילו כותב ולא מוציא בפיו עובר, דאי לאו הכי למה ליה בזק וטלאים לשאול המלך, כדכתיב (שמואל א יא, ח) ויפקדם בבזק (שם טו, ד) ויפקדם בטלאים. ויובא נמי אמאי לא מנא בכתב. וכן הקשה הרמב"ן בחומש מאי טעמא לא מנה בשקלים, שהרי ה' הדבר נתעב בעיני יואב, עיין שם. הכי נמי קשה מ"ט לא ספר בכתב. אלא על כרחך לעולם עובר בלאו. ומדלא יספר משמע אפילו בכתב, א"כ על כרחך עמוד וספור נמי בכתב, מדרמי התם קראי, כתיב וה' מספר וכתב אשר לא יספר, ולא תירץ וה' מספר ע"י כתב, אלא על כרחך אין הפרש. ואפילו אי בעלמא כתיבה לא כדיבור דמי, לענין שבועה וברכה וברכת התורה, מ"מ לענין ספירת העומר יצא, אי נתכווין לצאת בזה. עכ"ל של החת"ס סופר. ולפי זה מבאר הציץ אליעזר שגם מה שהחמיר החת"ס סופר שלא למנות את ישראל ע"י הכתב, ולכן פירש הכוונה שמונה אדם את אורחיו מפיו בשבת, דליכא בזה משום מנין, שאינו מונה האורחים כלל, אלא אומר פרפרת זה לפלוני זה לפלוני. דהוא לשיטתו דאמרין בזה כתיבה כדיבור.

מסקנות הדברים

להאמור, הכנת רשימות אנשים ממוספרת שלא לצורך כלל, אסור בשום אופן תחבולה כלל. (ואפילו בכתב, ושלא בפניהם, או בדילוג -ר"י משקלוב). ולצורך מצוה ועל דרך גורל, שאינו יודע מספר האנשים, אלא סופר עד מספר מסויים, מותר למנות על ידי דבר אחר, ואין צריך מחצית השקל לכפרה. ובמניין אנשים ע"י אצבעות או בכתב, לדעת החת"ס לא נחשב זה כעל ידי דבר אחר ואסור, ולדעת

הפאת השלחן נחשב זה כן כעל ידי דבר אחר ומותר. לדעת הפאת השלחן, מעתיקי רשימות הכוללים שבארץ ישראל, אינם עושים כלום, אלא מעתיקים שמות מספר לספר, והמתנדבים יאמרו כך לפלוני וכך לפלוני, ואין כאן כלום. [משמע שדעתו שאם אמנם רשמים בספר את כל הלומדים וכדומה, עדיין יש בעיה]. והוא הדין עריכת רשימות תורמים של מוסד.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרחן רבינו הגה"צ גאב"ד נזה אחיעזר זצ"ל

זה גם הענין של ספירת העומר בין פסח לעצרת כי בפסח היה בחינה של בחירה בין ישראל לעמים, כמו שנאמר בתורה, בפ' ואתחנן או הנסה אלקים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי וכו', ולכן נאמר אשר פסח על בתי בני"י במצרים ואת בתנו הציל, אבל תכלית הספירה היא וספרתם לכם שתהיו ראויים גם מצד עצמכם, כמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. וזה גם הפירוש במדרש אימתי הן תמימות בזמן שבנ"י עושים רצונו של מקום. ועד"ז פי' **הגאון מהרש"ם** החודש הזה לכם ר"ה, זש"ה יהי לך לבדך ואין לזרים אתך. וזה גם מה שאנו אומרים לזרע יעקב אשר במ בחרת. ולזה הטעם ניתנה התורה במדבר, שם אין שום אומות, ורק בני"י היו שם, כדי להדגיש שהמטרה היא שיהיו מצד עצמם ראויים ולא רק בהשוואה לאוה"ע. וזה מה שמדגיש המדרש, לא עשה כן לכל גוי, אבל זה לא מספיק אלא וירם קרן לעמו, כי אתם בני אברהם יצחק ויעקב. וזה גם הפי' במדרש, איש על דגלו באותות, מי זאת הנשקפה כמו שחר, קדושים וגדולים היו ישראל בדגלים, ובלעם הביט בהם ויצא עינו כי טענת בלעם היה הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב. וזה גם כוונת המדרש ודגלו עלי אהבה, וזה גם הכוונה ודלוגו שגם מה שהקב"ה דלג ופסח על בתי היהודים היו לא רק משם שהיו טובים יותר מהמצרים אלא מאהבת בני"י בעצמם. וזה גם כוונת הילקוט הביאו ספר יוחסין שלכם לא רק שאתם טובים יותר מן האומות, אלא יחוס עצמי. וזה גם הרמז בדברי המחבר הקדוש, לעולם קורין פרשת במדבר סיני קודם עצרת, כדי שנוכל להכין את עצמנו לקראת קבלת התורה לדרגה של ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואז יתקיים בנו ישראל אשר בך אתפאר. וכמו שנאמר בתפלין דמארי עלמא ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ובזכות זה נגאל בב"א ויצא לצדק משפטנו בחג השבועות על ביאת משיח צדקנו בקרוב, אמן.

בילקוט בשעה שקבלו את התורה נתקנאו אומות העולם בהן מה ראן להתקרב יותר מן האומות, סתם פיהן הקב"ה אמר להן הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנא' הבו לה' משפחות עמים כשם שבני מביאים. ובמדרש יש דרשות רבות למה ניתנה תורה במדבר דוקא. עוד יש במדרש דרשות רבות עה"פ שאו את ראש בני", כתיב לא עשה לכל גוי וכתוב וירם קרן לעמו. ומביא משל למלך שנשא אשה ראשונה ולא כתב לה כתובה וכו' אינו נוהג בהם כראשונים. אלו בני אבות הם וכו' ומה עשה וירם קרן לעמו. במדרש תנחומא דרש עה"פ איש על דגלו באותות זש"ה מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה, קדושים וגדולים היו ישראל בדגליהם וכו' ובלעם הביט בהם ויצא עינו כנגדם ולא היה יכול להם. עוד במדרש איש על דגלו וכו' זש"ה הביאני המלך אל בית היין ודגלו עלי אהבה, ודרשו א"ת ודגלו אלא ודלוגו.

בהקדם לפרש הפסוק קדושים תהיו כי קדוש אני ובמדרש זש"ה ישלח עזרך מקודש מקידוש מעשים שיש בידך, ומציון יסעדר, מציון מעשים שיש בידך, עפי"ד **האהל יעקב** בפ' יתרו, לפרש הפסוקים שאמר הקב"ה לפני מתן תורה, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני", עפ"י הפסוק (בשיר השירים ז') לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים נשכימה לכרמים, דחז"ל דרשו (עירובין כ"א) בכופרים בך, נשכימה לכרמים אלו ישראל, כי יש לישראל שתי דרגות חשובות לפני הקב"ה הא' הם טובים ושלמים בפני עצמם, כנאמר הן עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב, ב' הוא חשיבות בהצטרפות נגד האומות ולכן אמר קודם לכה דודי נצא בשדה נלינה בכפרים, היינו להשוותם נגד האומות ואח"כ נשכימה לכרמים אלו ישראל, כשבנ"י הם לבדם ראויים, וז"ש אם שמוע תשמעו בקולי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ, שאם אעריך אתכם נגד הגוים בודאי שתהיו לי סגולה כי אתם טובים יותר מן האומות, אבל הקב"ה אינו מסתפק בכך ודורש מאתנו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ומביא משל לעשיר שלקח בן ישיבה לבתו היחידה, ודרש ממנו ללמוד לא רק יותר מכל בני הישיבה, אלא ללמוד לפי הרמה שמתאים לבן ישיבה מצויין. ובזה מפרש הפסוק והמדרש קדושים תהיו כי קדוש אני, כי בחרתי בכם בטרם בראתי העולם, ובטרם היו פושעים. ועד"ז פירש העקידה, הפסוק בפ' עקב רק באבותיך חשק ה' ויבחר בזרעם אחריהם, ובזה פירשתי הדרשה בתנחומא שם קדושים תהיו, ישראל אשר בך יתפאר, וזה גם מקידוש מעשים שיש בידך ומציון מעשים שיש בידך.

ממראות ההדלקה לביל"ג בעומר בחצר בית מדרשנו

מזל טוב וגדא יאה

הננו בזאת לשגר ברכותינו המאליפות למע"כ ידידינו היקרים

כ"ק אדמו"ר מספינקא גני-גד שליט"א נד מן הגאב"ד מהרא"צ זצוק"ל
לרגל שמחת אירוסיה הבת עב"ג בשעטו"מ ובמז"ט

הרה"צ ר' **מרדכי זושא טווערסקי שליט"א נד מן הגאב"ד מהרא"צ זצוק"ל**
לרגל שמחת הולדת הנכד במז"ט

הרה"גה"צ רבי **אריה שכטר שליט"א**
ובנו הרה"ח ר' יעקב שכטר שליט"א מוהל מומחה
לרגל שמחת אירוסיה הנכד-הבן הבח"ח כמו צבי הי"ו עב"ג בשעטו"מ ובמז"ט

הרה"ג ר' **יעקב ידידיה עדני שליט"א**
לרגל שמחת אירוסיה הבת עב"ג בשעטו"מ ובמז"ט
יהי רצון שיזכו לראות מכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה
מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר.
מתפללי ביהמ"ד מערכת "נוה ההיכל"

פתרון החידה השבועית (בהר"ו)

ליו"כ ולשמיטה תואר משותף "שבת שבתון" (מפורש בתחילת פרשתנו ולעיל כג, לב).
 וגם שנים בזה ששניהם בשביעי. - שמיטה בשנה שביעית. ויו"כ בחודש השביעי.

© כל הזכויות שמורות למחבר

גמ"ח חדש!

160 מטבעות כסף

לעשיית 'פדיון נפש', על פי האריז"ל והרש"ש

טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שינוי) טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)

רוב כלי העבודה: פטישון, רתבת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכיו"ב

חדש! מכשיר חיתוך לקרמיקה! יעוץ זליזי מקצועי חינם!